

Santamaria

Avià

Ubicació

Comarca: Berguedà
Lloc/Adreça: Casa Santamaria. Pla de Santa Maria. 08610 AVIÀ
Emplaçament Carretera de Graugés a Avià, davant l'església de Santa Maria.

Coordenades:

Latitud: 42.07203
Longitud: 1.83413
UTM Est (X): 403554
UTM Nord (Y): 4658431

Classificació

Número de fitxa 08011 - 70
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XI-XIX
Estat de conservació Bo
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: BPU i ZEA. POUM Avià, DOGC 12/07/2011
Número inventari 2958 (1983)
Generalitat i altres inventaris
Accés Fàcil
Ús actual: Residencial
Titularitat Privada
Titular: Ref. cad.: 001400DG05G113
Autoria de la fitxa María del Agua Cortés Elía
Data de registre de la fitxa: dl., 03/12/2001 - 01:00

Descripció

La casa Santamaria s'alça al costat de l'església de Santa Maria d'Avià. És fruit de diferents èpoques i per tant les ampliacions es superposen i han anat tapant l'estructura originària de la casa realitzada en època medieval com una fortificació, que s'entreveu per les característiques dels murs de la base i les finestres espitlleres a la planta. L'estructura és de tres crugies i es va ampliar en diferents èpoques per totes les façanes, amb planta, dos pisos i golfes. La porta és oberta a la façana de llevant, amb llinda de fusta i amb un contrafort al costat. Les finestres dels pisos superiors tenen els muntants de rajols i van ser fetes a la mateixa època que la galeria de dos pisos oberta a migdia, a meitat del segle XIX. Repartides a diferents murs de la casa hi ha pedres amb data (1856, 1864, 1866) que corresponen a diferents ampliacions. Els coberts que es troben al costat de la casa per la part de migdia van ser construïts al llarg del segle XX. A l'era de la casa i tapats per la llenya, el propietari recorda la presència de sepultures antropomòrfiques excavades a la roca i què, segons explica, una d'elles va ser excavada fa uns trenta anys. Aquest fet fa pensar que l'església es trobaria en els seus inicis més a prop de la necròpolis i possiblement al lloc ocupat ara pels coberts.

Observacions:

L'any 2000 es va refer la teulada i reparar les parets. També es van eliminar les galeries de fusta del costat de migjorn que havien estat construïdes al 1866 i que s'han reproduït d'obra. A la Gran Geografia Comarcal de Catalunya es fa esment de l'existència de tombes antropomòrfiques a l'era de la casa.

Història

La casa Santamaria, situada al costat de l'església de Santa Maria d'Avià, depenia del monestir de Sant Llorenç prop Bagà des del moment de la seva dotació l'any 982: "Et in Avizano ecclesiam Sanctae Marie et masos V et terras et vineas, cum suas decimas et primitias" (Pergamí nº 1110, AM). Al 1722 va passar a dependre de l'ordre militar de Sant Joan de Jerusalem (Hospitalers) que adquiriren els dominis de Sant Llorenç (FRAGO, 1985) i al 1758 depenia del monestir de Ripoll. El cognom Santamaria amb seguretat es va agafar del nom de la casa que es deia així per la proximitat de l'església. L'estructura del mas demostra que aquesta seria inicialment una casa fortificada, i aquest ha estat el motiu de que alguns historiadors la relacionessin amb el Soler d'Avià, lloc on el bisbe d'Urgell, Arnau de Preixens, va posar una guarnició de més de 100 homes amb la intenció de controlar al trobador Guillem de Berguedà, enemic seu que tenia grans possessions al territori berguedà. El fet l'explica el mateix trobador, entre el 1167 i 1194, ridiculitzant els fets del bisbe: "Ben bo fer qu'en Berguedan fe bastir lo bisbe gamus per força'l soler d'Avian, on a mes cent homes e plus" (RIQUER, 1971). No s'ha trobat cap referència escrita que ens permeti identificar certament la casa Santamaria amb aquest Soler d'Avià. Al segle X al Bisbat d'Urgell, les comunitats religioses es convertiran a la regla de Sant Benet, tenint cura aquests monestirs benedictins de les parròquies dependents, sembla probable que en aquesta època la masia fos habitada per una petita comunitat benedictina que tindria cura del culte a la Mare de Déu. La presència de sepultures antropomòrfiques excavades a la roca de l'era de la casa pot tenir relació amb l'existència del monestir encara que no s'ha provat documentalment. Al 1441 el mas Santamaria era ocupat per Huguet de Santamaria de la parròquia de Santa Maria d'Avià (documents de cal Mas). Al fogatge de 1497 consten quatre Santamaria: Pere, Pasqual,

Franci i Jaume, però no sabem quin d'aquests era al mas (IGLESIAS, 1991). Al de 1557 consten cinc: Franci (a la sagrera i avi del que inicià la nissaga a Serrateix), Pere (a la sagrera i germà de Franci), Gabriel (fill de Franci), Joan (a la sagrera) i Joan (possiblement al mas) (IGLESIAS, 1979). Al 1573 a un document de Serrateix es fa esment com a terme el Molí del mas Santamaria que s'ha identificat en realitzar aquest inventari al costat de la casa Lluert d'Avià, amb la presència dels forats de la resclosa. Al capbreu del monestir de Santa Maria de Ripoll de 1758 (ACA) la casa Santamaria de Fèlix Santamaria de Serrateix hi depèn del monestir. Al cadastre de 1767 el mas era de Fancisco Claris notari de Berga i aquest tenia masover. A l'amillament de 1862 pertanyia a Josefa Serrais de Berga junt amb la capella. D'aquesta família ha passat fa dos anys als actuals propietaris.

Bibliografia

AAVV. Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Vol. 9. Ed. Enciclopèdia Catalana, 1994. Pàg.236-238.

CAPBREU DEL MONESTIR DE SANTA MARIA DE RIPOLL 1758-1759, ACA (Arxiu Corona d'Aragó),notarials, Berga/vària, vol.19.

CORTÉS ELÍA, MARÍA DEL AGUA (2019). De bona casa, bona brasa. La casa i l'espai domèstic rural al Berguedà. Temes d'Etnologia de Catalunya, 30. Generalitat de Catalunya.

FRAGO, Mª P. (1985) Els Hospitalers al Berguedà: l'església de Sant Joan de Berga (1220-1378). Tesi de Llicenciatura Universitat de Barcelona. Còpia mecanografiada a la Biblioteca de Berga.

IGLÉSIAS, J. (1991). Fogatge de 1497, Estudi i transcripció. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Barcelona.

IGLÉSIAS, J. (1979). El fogatge de 1553. Fundació Salvador Vives i Casajuana. Volum I. Barcelona.

CAPSADA, J. I Riquer, M. de (1971). Guillem de Berguedà. Vol. II, Edición crítica, notas y glosario. Abadía de Poblet. Págs. 94-95.

VALL-LAMORA, R. (1990). Masies d'Avià. L'Erol, núm. 31, pàgs. 14-16. Àmbit de Recerques del Berguedà.

